

Szczecin, 06 października 2023 roku

Forum Emerytów Służb Mundurowych

<https://docs.google.com/document/d/1wMr5yaE7aK8QFhOwx-B0UNgTzVSOsdo-/edit?fbclid=IwAR3K0mItUWxGmIWBiaE0e0ibqOtmC7ER0ujyMLBIQig9QO137hTT0VqhoXA>

Prelegent: aplikant radcowski Tomasz Kolanoś

Ponowne wyliczenie świadczeń na podstawie art. 33 ustawy zaopatrzeniowej

Ponowne wyliczenie świadczeń określa art. 33 ustawy zaopatrzeniowej. Decyzja organu emerytalnego ustalająca prawo do zaopatrzenia emerytalnego lub wysokość świadczeń pieniężnych z tytułu tego zaopatrzenia może zostać uchylona lub zmieniona na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli:

- 1) zostaną przedstawione nowe dowody lub ujawniono nowe okoliczności faktyczne, które mają wpływ na prawo do zaopatrzenia emerytalnego lub wysokość świadczeń pieniężnych z tytułu tego zaopatrzenia;
- 2) decyzja została wydana w wyniku przestępstwa;
- 3) dowody, na podstawie których ustalono istotne dla sprawy okoliczności faktyczne, okazały się fałszywe;
- 4) decyzja została wydana na skutek świadomego wprowadzenia w błąd organu emerytalnego przez osobę pobierającą świadczenie;
- 5) decyzja została wydana w oparciu o inną decyzję lub orzeczenie, które zostało następnie uchylone, zmienione albo stwierdzono jego nieważność;
- 6) przyznanie świadczeń lub nieprawidłowe obliczenie ich wysokości nastąpiło na skutek błędu organu emerytalnego.

Uchylenie lub zmiana decyzji, jest również ograniczone w czasie, o której mowa w ust. 1, nie może nastąpić, jeżeli od dnia jej wydania upłynął okres:

- 1) 10 lat - w przypadkach określonych w ust. 1 pkt 2-4;
- 2) 5 lat - w przypadkach określonych w ust. 1 pkt 1 i 5;
- 3) 3 lat - w przypadku określonym w ust. 1 pkt 6.

Zmiana lub uchylenie decyzji może nastąpić w określonym ustawowo terminie, po jego przekroczeniu następuje tzw. przedawnienie. Zmiana decyzji już po opisanych okresach nakazuje wątpić w prawidłowość wszczynanych z urzędu postępowań w przedmiocie zmiany decyzji emerytalnych i rentowych.

W związku z powyższym, decyzja organu rentowego musi być obarczona jakąś wadą w chwili jej wydania. Biorąc to pod uwagę najczęstszą przyczyną wadliwości decyzji organu rentowego jest niezgodność ustalonej sytuacji prawnej zainteresowanego z rzeczywistym stanem jego uprawnień. Powołanie się na wyżej powstałe okoliczności, które wyjdą na jaw po wydaniu decyzji organu rentowego, daje podstawę do wszczęcia nowego postępowania. Tutaj należy zadać pytanie, czy w przypadku obniżenia emerytur i rent policyjnych zachodzą przesłanki z art. 33 ust. 1 pkt 1, tj. powstały te nowe okoliczności, które dają podstawę do wszczęcia postępowania.

Art. 33 ust. 1-4 ustawy zaopatrzeniowej należy rozpatrywać w związku z art. 2 ust. 1 o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy policji. Zgodnie z art. 2 ust. 1 w przypadku osób, w stosunku do których z informacji o przebiegu służby wskazanej w art. 13a ustawy zaopatrzeniowej wynika, że pełniły służbę na rzecz totalitarnego państwa organ wszczyna z urzędu postępowanie w przedmiocie ponownego ustalenia wysokości świadczeń, o których mowa w art. 15c lub art. 22a ustawy zmienianej w art. 1. Organ rentowy przyjmuje, że art. 2 ust. 1 ustawy o zmianie ustawy zaopatrzeniowej jest przepisem szczególnym w stosunku do art. 33 ust. 1-6 ustawy zaopatrzeniowej, w konsekwencji art. 33 ustawy zaopatrzeniowej nie jest stosowany. Pytanie czy w sposób uzasadniony?

Decyzja o ponownym ustaleniu tj. obniżeniu świadczenia emerytalnego i rentowego są wydawane w oparciu o informację przebiegu służby wystawioną przez IPN, a informacja ta powinna być wydana zgodnie z art. 13a ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym. Z akt osobowych ubezpieczonego powinno wynikać, że we wskazanym okresie indywidualne czyny ubezpieczonego przesądzają o służbie na rzecz państwa totalitarnego. Jeśli z akt osobowych taka informacja nie wynika, to organ rentowy narusza art. 33 ustawy poprzez błędną wykładnię i wszczęcie z urzędu postępowania (w przedmiocie ponownego ustalenia wysokości świadczenia z tytułu renty i emerytury) pomimo braku podstaw. Organ powinien zachować ustawowy termin wskazany w art. 33 oraz przeprowadzenie wymaganego postępowania dowodowego. Nie ma możliwości wszczęcia z urzędu postępowania w przedmiocie ponownego ustalenia, bez spełnienia powyższych przesłanek.

Przeprowadzenie postępowania dowodowego jest niezbędne do zastosowania art. 33 ustawy zaopatrzeniowej. Organ rentowy nie prowadzi tego postępowania w sposób prawidłowy, jest związany informacją IPN, który powinien zbadać indywidualną służbę ubezpieczonego, tym samym nie może przeanalizować żadnych okoliczności dotyczących sprawy. Informacja o przebiegu służby nie

zawiera żadnych okoliczności faktycznych przesądzających o indywidualnych czynach ubezpieczonych świadczących o służbie na rzecz totalitarnego państwa.

Przegląd orzecznictwa

Część orzeczeń wskazuje na brak podstaw do ponownego ustalenia wysokości renty inwalidzkiej oraz emerytury policyjnej oraz naruszenie art. 33 Ustawy zaopatrzeniowej na skutek obniżenia rent i emerytur policyjnych w trybie Ustawy zaopatrzeniowej.

Na potwierdzenie powyższego należy wskazać, iż:

Wyrok SA w Poznaniu z 23.11.2022 r., III AUa 486/21, LEX nr 3481085, wyrok SA w Poznaniu z 5.10.2022 r., III AUa 1402/21, LEX nr 3499613, wyrok SA w Warszawie z 27.07.2022 r., III AUa 788/19, LEX nr 3430225, wyrok SA w Rzeszowie z 26.06.2020 r., III AUa 1014/19, LEX nr 3353117.)

Wyrok SA w Poznaniu z dnia 23 listopada 2022 r.

Sąd nie jest związany treścią informacji o przebiegu służby w organach bezpieczeństwa państwa przedstawionej przez Instytut Pamięci Narodowej zarówno co do faktów (ustalonego w tym zaświadczeniu przebiegu służby), jak i co do kwalifikacji prawnej tych faktów (zakwalifikowania określonego okresu służby jako służby w organach bezpieczeństwa państwa). Związanie to obejmuje jedynie organ emerytalny, który przy wydawaniu decyzji musi kierować się danymi zawartymi w informacji o przebiegu służby. Ustalenia faktyczne i interpretacje prawne Instytutu Pamięci Narodowej nie mogą natomiast wiązać sądu - do którego wyłącznej kompetencji (kognicji) należy ustalenie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia w przedmiocie prawa do emerytury policyjnej i jej wysokości oraz odpowiednia kwalifikacja prawna (subsumcja) ustalonych faktów.

Wyrok SA w Poznaniu z 5 października 2022 r.,

W opisywanych rozstrzygnięciach Sądu Apelacyjnego w Poznaniu wskazano, iż nie można opierać się wyłącznie na treści informacji o przebiegu służby wystawionej przez IPN, bowiem konieczne jest przeprowadzenie postępowania dowodowego, co uzasadnia konieczność przyjęcia trwałości decyzji emerytalnej lub rentowej. Tylko w taki sposób można stwierdzić czy wystąpiły nowe dowody oraz okoliczności.

W toku postępowania sądowego, z zastosowaniem wszelkich środków dowodowych, może nastąpić także weryfikacja informacji, o której mowa w art. 13a ustawy z 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby

Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin. Dla oceny przez sąd zasadności obniżenia świadczenia emerytalnego byłego funkcjonariusza organów bezpieczeństwa PRL nieodzowne jest ustalenie stanu faktycznego mającego bezpośredni wpływ na ponowne ustalenie przez organ emerytalny świadczeń w tym zakresie. Sąd powszechny ma zatem obowiązek oceny całego materiału dowodowego łącznie z treścią informacji IPN.

Kryterium miejsca i czasu pełnienia służby nie powinno stanowić jedyne kryterium do oceny, czy odwołujący pełnił "służbę na rzecz totalitarnego państwa", w rozumieniu art. 13b ust. 1 ustawy z 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin. Kryteriami niezbędnymi do oceny, czy pełnił on "służbę na rzecz totalitarnego państwa" powinny być przede wszystkim: rodzaj wykonywanych czynności, sposób ich wykonywania, a w szczególności, czy w okresie pełnienia służby wykonywał czynności operacyjno-techniczne niezbędne w działalności Służby Bezpieczeństwa.

III AUa 788/19, Ponowne ustalenie emerytury funkcjonariuszy służb mundurowych - Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie

Dla wydania decyzji o ponownym ustaleniu emerytury odwołującego się konieczne jest wykazanie wystąpienia nowych okoliczności lub nowych dowodów. "Nowe okoliczności i nowe dowody" to okoliczności i dowody, które istniały w dacie wydania decyzji przyznającej prawo do świadczeń z ubezpieczenia (zabezpieczenia) emerytalnego, lecz nie zostały uwzględnione przez organ rentowy. Chodzi zatem - analogicznie jak w przypadku ponownego ustalania prawa do świadczeń lub ich wysokości na podstawie art. 114 u.e.r.f.u.s. - o ujawnienie okoliczności, które istniały przed wydaniem decyzji przyznającej świadczenie, co zobowiązuje lub uprawnia organ rentowy do wszczęcia postępowania o ponowne ustalenie prawa do świadczeń na podstawie tego przepisu, jeżeli okoliczności te mają wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość. Co istotne, nie muszą to być okoliczności, na które osoba ubiegająca się o świadczenia nie mogła powołać się w poprzednim postępowaniu, co odnosi się także do organu rentowego. Mogą to być takie okoliczności, które powinny być znane przy dołożeniu minimum staranności, jednak na skutek błędu lub przeoczenia nie zostały uwzględnione w poprzednim postępowaniu.

III AUa 1889/14, „Nowe okoliczności i nowe dowody” w kontekście ponownego obliczenia emerytury funkcjonariusza organów bezpieczeństwa państwa. - Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie

„Nowe okoliczności i nowe dowody”, o których mowa w artykule 33 ustawy z 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin to okoliczności i dowody, które istniały w dacie wydania decyzji przyznającej prawo do świadczeń z ubezpieczenia (zabezpieczenia) emerytalnego, lecz nie zostały uwzględnione przez organ rentowy.

Istotne jest to, że nowe okoliczności i dowody muszą istnieć w dacie wydania decyzji przyznającej prawo do świadczeń z ubezpieczenia.

W doktrynie i orzecznictwie funkcjonuje również odmienne stanowisko, niekiedy przyjmuje się, iż art. 2 ust. 1 Ustawy nowelizującej stanowi *lex specialis*, skutecznie wyłączające reguły art. 33 Ustawy zaopatrzeniowej w stosunku do byłych funkcjonariuszy objętych regulacją z art. 13b ust. 1 Ustawy zaopatrzeniowej, ewentualnie iż informacja o przebiegu służby IPN stanowi „nowy dowód lub okoliczności faktyczne” w rozumieniu art. 33 ust. 1 Ustawy zaopatrzeniowej, który uzasadnia wzruszenie ostatecznej decyzji emerytalnej lub rentowej (Wyrok SA w Szczecinie z 19.05.2022 r., III AUa 6/22, LEX nr 3451079).

Wyrok SA w Szczecinie z 19.05.2022 r., III AUa 6/22

Nie znajduje też uzasadnienia argument o nieprawidłowości dokonania nowego ustalenia wymiaru emerytury wobec nie spełnienia wymogów art. 33 ustawy zaopatrzeniowej. Zgodnie bowiem z art. 33 ust. 1 pkt 1 ustawy, decyzja organu emerytalnego ustalająca prawo do zaopatrzenia emerytalnego lub wysokość świadczeń pieniężnych z tytułu tego zaopatrzenia ulega uchyleniu lub zmianie na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli zostaną przedstawione nowe dowody lub ujawniono nowe okoliczności faktyczne, które mają wpływ na prawo do zaopatrzenia emerytalnego lub wysokość świadczeń pieniężnych z tytułu tego zaopatrzenia. Niewątpliwie takim nowym dowodem była informacja IPN o (...) z dnia 5 maja 2017 r. o przebiegu służby ubezpieczonego wskazująca wprost na pełnienie przez W.

Wyrok SO w Łodzi z 31.01.2023 r., VIII U 1958/22, LEX nr 3499400:

W chwili wniesienia wniosku o ponowne przeliczenie emerytury, a tym bardziej w chwili wyrokowania w niniejszej sprawie, od wydania decyzji z dnia 1 sierpnia 2017 r. upłynęło więcej niż 3 lata. Wniesiony po upływie tego terminu wniosek o zmianę decyzji pozwanego z 2017 r. biorąc pod uwagę art. 33 ust. 1 pkt 6 oraz ust. 4 pkt 3 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. zaopatrzeniowej, nie mógł zostać z powyższych przyczyn uwzględniony. Powódka rezygnując całkowicie z poddania kontroli sądowej w postępowaniu odwoławczym decyzji z 1 sierpnia 2017 r., która to decyzja tym samym stała się prawomocna, utraciła tym samym możliwość dochodzenia zmiany tejże decyzji.

Sąd Najwyższy w stanie faktycznym rozpoznawanej sprawy zaznaczył, że należy mieć na uwadze to, że organ emerytalny nie wycofał z obrotu decyzji z 2017 r. (ani jej nie zmienił jej, ani jej uchylił) w trybie art. 33 ust. 1 pkt 6 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy. Tym samym doszło do wydania decyzji, która dotyczy sprawy już poprzednio rozstrzygniętej inną decyzją ostateczną. Sąd Najwyższy wyjaśnił, że zgodnie z art. 11 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy, w sprawach nieuregulowanych w ustawie stosuje się między innymi przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego. Oznacza to, że zgodnie z zasadą praworządności wyrażoną w art. 6 k.p.a. nie jest możliwe wydanie decyzji dotyczącej sprawy już poprzednio rozstrzygniętej inną decyzją ostateczną. Taka okoliczność byłaby również przesłanką stwierdzenia nieważności powtórnej decyzji zgodnie z art. 156 § 1 pkt 3 k.p.a.

Konkludując SN stwierdził, że bez wzruszenia decyzji z 2017 r. nie jest możliwe ponowne ustalenie wysokości świadczenia rentowego strony odwołującej, bowiem ponowne rozstrzygnięcie przez organ sprawy załatwionej wcześniej decyzją ostateczną jest możliwe tylko po uchyleniu pierwotnej decyzji w ustalonym przez prawo trybie (por. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 26 maja 1981 r., SA 895/81, (...) 1981 Nr 1, poz. 47), w tym wypadku - po uchyleniu lub zmianie decyzji z 2017 r. w trybie art. 33 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy.

Sąd jest bowiem związany ostateczną decyzją administracyjną wydaną przez uprawniony organ w powierzonym mu ustawą przedmiocie do czasu jej uchylenia lub stwierdzenia nieważności w postępowaniu administracyjnym - art. 16 § 1 k.p.a.